

STOCKHOLMS
UNIVERSITETS
BIBLIOTEK

EJ HEM

1.50

Mag

Filos
Film

OM DET
AKADEMISKA STUDIUM.

AF

Prof. Wilh. Snellman.

STOCKHOLM,
Zacharias Heggström,
1840.

Då vi nu valt det Akademiska Studium till föremål för vår undersökning, befinna vi oss på ett område, som för de flesta hvarken kan eller bör vara främmande. Men många förhållanden i lifvet gifvas, hvilka människan genomlefver, utan att i bestämda begrepp för sig fixera deras betydelse. Hon följer då endast vanans magt. Det beror likväl derpå, om denna vana är sed eller osed. Osäkerheten härutinnan för hvarje särskildt fall hjuder människan att, oberoende af fördomen, underkasta hvarje livvets förbållande en sträng pröfning, — dess resultat må då vara nedslående för hennes egenkärlek och inbillade vishet eller vittna emot det sedvanliga såsom mot en osed.

Hvad det akademiska studium, såsom en bestämd ståndpunkt af människans utbildning till vetande och sedlighet, bör vara, måste vara beroende af, huru vetandets och sedlighetens natur i allmänhet uppfattas. Men universitetet är en bestående inrättning i samhället, jemte andra bildningsanstalter. Vår undersökning måste derföre stadna vid en utredning af det förnuftiga i denna bestående inrättning; eller, med andra ord, de fordringar, en förnuftig insigt i vetandets natur gör på det akademiska studium, kunna icke vara i strid med de institutioner, hvilka göra det akademiska studium såsom ett bestämdt moment i vetandets ut-

veckling. Vi uppfatta härvid universitetet endast såsom en bildningsanstalt, emedan denna uppfattning, såsom nedanför skall visas, äfven inbegriper universitetets ändamål att vara vetenskapernas vårdarinna. Sålunda skilja vi universitetet från scholan, såsom en annan bildningsanstalt, och skola bemöda oss att visa, det skilnaden dessa båda imellan är gifven uti sjelfva vetandets natur, samt att dennas fordringar äro desamma med en förnuftig uppfattning af schola och universitet, sådan de för båda i närvarande stund gällande författningar bestämma deras olika betydelse såsom bildningsanstalter. Att härvid likväl icke kan blifva fråga om de särskilda detailföreskrifterna, inses lätt. Det är nog, om vår undersökning visar ett resultat, öfverensstämmande med de akademiska institutionernas anda.

Vi måste derföre, såsom utgångspunkt, assertoriskt upptaga den föreställning om universitetets betydelse, som uttalar sig i det akademiska studium, sådant detta befinnes hos oss för det närvarande. Sedan skola vi söka visa, huruvida detta studium kan leda till vetande och sedlighet, samt huruvida det, i sitt närvarande skick, motsvarar de fordringar, institutionerna på detsamma göra. Finnes icke en sådan motsvarighet, så är det klart, att den föreställning om institutionernas betydelse, detta otillfredsställande studium uttrycker, är falsk och bör vika för en uppfattning af dessa institutioners anda, som i sin tillämpning lofvar lyckligare resultater.

Jag skulle förneka min öfvertygelse, om jag icke erkände, att en målning af det akademiska studium, sådant detta för närvarande hos oss visar sig vara, vore för mig påkostande, snart sagdt vidrig. Om jag derföre börjar med denna del af vårt ämne, sker det endast, för att desto förr befrias ifrån den nedslående känsla, denna målning väcker, och få öfvergå till den del deraf, som åtminstone visar möjligheten af ett bättre sakernas skick och erbjuder ljusare förhoppningar för framtiden.

Låt oss hvar och en lägga handen på hjertat och tillstå: *Hvilket har vårt akademiska studium varit?* Hvem finnes, som derpå kan gifva annat svar, än det nedslående: *En lexa?* Vi komma från scholan eller gymnasium, lastade med ett antal lexor. De repeteras och omläsas, och vi hedra oss i en student-examen genom att fermt och redigt återgifva dessa lexor. Af en från våra hittillsvarande omgifningar hemtad hog för den ena eller andra tjenstemannabanan, eller ofta dertill bestämda af föräldrars och målsmäns villja, välja vi ett *vitæ genus*. Detta *val*, säger man oss, är *akademisk frihet*. Ofta af föräldrar och lärare uppmuntrade, att visa vår flit genom att hastigt avslösa vår akademiska curs, lockas vi härtill ytterligare af de företräden, ett tidigt inträde på tjenstemannabanan erbjuder. Hvari består då denna *akademiska curs*? Jo, i nya lexor, jemte upprepadet af de gamla. Man skaffar sig kunskap, om hvilka examina, som tillhöra denna curs. Man får veta, på hvilka kun-

skapsstycken prof afläggas i hvarje examen, hvilket compendium eller hvilket decennier gamla collegihäfte vanligen för inhemtandet af dessa särskilda kunskapsstycken begagnas. Så utmärker man sig genom att hastigt och noggrannt lära sig dessa compendier och häften. Än de akademiska föreläsningarne? Jo, de besökas af tvänne skäl: 1:o för att stå väl hos föreläsaren, den blifvande examinatorn; 2:o för att inhemta några denna examinatorns älsklingsphraser och tillägna sig hans sätt att uttrycka sig. Fråga blott hvarje student, som helst ett år varit vid universitetet, hvad gagn man har af föreläsningarna, och han svarar säkert: att man på egen hand inom en timmes tid kan lära sig lika mycket, som under trenne timmars föreläsningar. Pluraliteten besöker derföre inga föreläsningar och visar sig derigenom åtminstone ega rättskänsla nog, för att icke begagna dem blott såsom ett medel att vinna examinatorns ynnest.

Jag afbryter här, för att erkänna det ofta orättvisa i denna ungdomens åsigt af föreläsningarnas nytta. Men å andra sidan kan det icke heller nekas, att de akademiska föreläsningarne till en stor del nedsjunkit till compendii-curser, beräknade för den ena eller andra examen. Äfvensom medgifvas måste, att den lärare, som, oberoende af det vanliga förfarandet, söker inrätta sina föreläsningar i sann vetenskaplig anda, ofta ser sig omgifven af ganska fåtaliga åhörare. Ty till ett mer ansträngdt studium har studenten sällan hvarken hog eller tid. Han ser, att något sådant icke erfor-

dras för en examen, och, att den djupare insigten i en framtid kunde medföra sin belöning, derpå tror han icke, ty han vet, att mängden vandrar sin väg fram all sådan förutan.

Utom compendier och compendiösa föreläsningar erfordras nu väl för flera ämbetsmanna-examina kunskap uti källorna för det vetande, hvars tillämpning kommer att utgöra deras blifvande ämbetsutöfning. Så läser den blifvande presten sin codex, och juristen sin lagbok med lagsamlingar. Men huru bedrifves äfven detta studium? Lär sig den förre att tolka Bibeln, eller den sednare att tolka lagen, d. ä. att distinguerade i lagstiftningen förekommande allmänna bestämmingarna? Nej, den ena fortsätter med explication och resolution; den andra lär sig utantill de särskilda capitulens och paragraphernas summariska innehåll, ordningsnumror och data på författningar. Men fråga dem, hvad tro, eller hvad lag är, och båda skola antingen alls icke besvara frågan eller besvara den med en utanläst definition ur ett compendium. Och säkert är, att denna definition intet sammanhang eger med någonderas öfvertygelse, om hvad Christendom, kyrka, samhälle, lag och rätt är, ännu mindre med deras öfvertygelse om det samhälle och den kyrka, hvilken de tillhöra.

Och här beröra vi den ömtåligaste sidan af universitetsbildningens nuvarande skick. Ty huru många äro väl de unga män, som ifrån universitetet utgå med en på forskning och studium grundad öfvertygelse, för hvilken de äro färdiga att strida och kämpa i lifvet?

Ja, hos huru många finnes ens behovet af och sträf-
vande till en öfvertygelse? Tvärtom är också oftast den
gnista, som vid inträdet till universitetet hos ynglingen
flammar såsom begär att veta och entusiasm för det
rätta, släckt, förrän han lemnar det. Det är uppröran-
de att nämna detta förhållande; men, om dess sannings-
enlighet icke kan förnekas, bör det uttalas, ty att
öppet erkänna det är första steget till en möjlig förän-
dring. Så länge det kvarstår och med tystnad förbi-
gås, hvad kan samhället vänta af sina ämbetsmän, hvad
fäderneslandet af dem, åt hvilkas händer det anförtro-
r vården om sina andeliga och lekamliga interessen? El-
ler hvad skall man säga vid åsynen af en själasörjare,
som *ingen* öfvertygelse har om själens odödlighet, af
en lärare i Christna församlingen, som *sjelf aldrig* känt
behovet af försoning; — af en lagskipare, som anser
det rätta för blott tillfälligt och conventionelt samt lag-
boken för ett ytterligare compendium, — lagskipningen
för en examen; — af medborgare, för hvilka alla sam-
hällsinteressen, som icke omedelbart röra deras egen
person, äro saker utan ringaste värde? Är då detta
den *sedlighet*, hvartill den högsta bildning skall föra?

Men någon kunde tro, att det sanna vetenskapli-
ga studium, genom examens-förordningar förvisadt från
ämbetsmanna-bildningen, återfinnes hos dem, som en-
dast sträfva till literär utmärkelse, arbeta för en lärd
grad. Här skulle man vänta, att all lexläsning upp-
bört. Rådfråge hvar och en sin erfarenhet! Så vidt
jag känner förhållandet, läsas vid universitetet aldrig fle-

ra och till en del obetydligare lexor, än de, med hvilka en Philosophiæ Candidat fyller sitt hufvud. Det är ett virrvarr af compendier, af hvilka en del inöfvas på ett par veckor, en annan på ett par dagar. Språk-kunskap och matematik, båda af den natur, att de icke kunna intvingas i compendier, äro ofta det enda, en sådan candidat några månader efter sin examen eger i behåll af alla dessa lexor; men få äro de, som i dessa eller någon annan kunskapsgren hunnit, utöfver minnesläsningen och lexan, till verkligt studium. Uti de högre faculteterna fortfar allt detta i mindre scala, — likväl i visst hänseende minst i den medicinska, der det fordras en omedelbar praktisk tillämpning af lexan, men der också ofta teori och praktik stå utan allt samband med hvarandra. Må de vanliga disputationerna pro gradu vittna om den höjd af vetenskaplig bildning, på hvilken författarne stå. Att beläsenheten hos dem måste vara stor nog, kan väl icke betviflas, sedan de tillbragt 16 à 18 år af sin lefnad med att läsa lexor och genomgå förhör. Men låt en sådan *graderad* man afgifva ett yttrande öfver sin vetenskaps närvarande ståndpunkt, låt honom i det speciela uppvisa det berömliga eller förkastliga hos någon författare i densamma, eller påkalla hans insigt för att utreda någon för tillfället magtpåliggande samhällsfråga, som theoretiskt beror af den vetenskap, han *ex professo* studerat, — och det är lätt att förutsäga, huru allt detta i 9 fall bland 10 skall aflöpa. Ty, att undantag sannas, är det glädjande att icke blott antaga

såsom en allmän erfarenhet, utan att äfven sjelf hafva erfarit. Fråga vi nu, hvad det är, som brister mängden, så blir svaret åter: *öfvertygelse*. Den vetenskapliga theologen har icke ens den fördel, som ännu någon gång kan vara religionslärarens lott, att han nämligen skulle kunnat bevara sin barna-tro. Han har redan bitit för djupt i frukten af kunskapens träd, och för honom återstår icke annat än att *kämpa sig fram* till öfvertygelse. Men denna kamp är något annat än läsningen af en dogmatisk theologi. Likaså kan den praktiska juristen hafva sin af inga tvifvel rubbade tro på lagens helgd och endast tveka vid dess tillämpning. Den mer kunnige deremot, som lärt sig känna flera lagstiftningar och i deras nakenhet sett de för hvarje gång framträdande lagstiftarne, måste redan draga principerna i tvifvelsmål. Dock, detta tvifvel vore första steget till öfvertygelse, och ho tänker på denna? Nej, man förjagar tviflet med ligkiltighet och tanklöshet, radar upp religioner och kyrkor, systemer och lagstiftningar bredvid hvarandra, och på sin höjd följer man bruket genom att erkänna Christna religionens och Lutherska kyrkans företräde samt yrkar omöjligheten att under närvarande förhållanden ega annorlunda beskaffade lagar än de bestående. Så är man en lärd man, tiger som muren i alla frågor, som röra stat och kyrka, sätter sig ned i en kathedr och pluggar i en ny generation de lexor, man sjelf läst, lärt sig och glömt. Man behöfver dock icke dö utan öfvertygelse, ty man får den på gamla dagar för godt pris, genom

att blifva absolutist i samhället och supranaturalist i religionen, — det är allt beqvämt och säkert.

Jag vill, såsom sagdt, icke neka, att undantag finnas, på hvilka ofvan uppdragna skildring icke träffar in. Men meningen kan väl icke vara den, att ett lands förnämsta bildningsanstalter endast undantagsvis skola bibringa bildning. Och, om således den dystra målningen i allmänhet är sann, hvilken åsigt af universitetets betydelse uttrycker väl ett så beskaffadt akademiskt studium? Jo, hvilken annan än den, att *universitetet är en schola*, att vetandet är en lex, och sedlighet konsten att taga sig fram i världen? Det är att förmoda, att det så länge öfverklagade examensväsendet skall anföras såsom den oafvändbara orsaken till detta förhållande. Vi skola i det följande söka visa, att klagolåten häröfver endast är en tom ursäkt, samt öfvergå nu till en undersökning af vetandets natur och till utredandet af de fordringar, denna gör på det akademiska studium.

Uti allt vetande kunna vi särskilja tvänne momenter, nämligen det gifna innehållet, de notioner, bestämda tankar, som utgöra vetandét, och det tänkande subjectets, den vetandes, sätt att veta, att i sitt medvetande upptaga detta innehåll. Närmare fattade, innebära dessa tvänne momenter, att vetandet både är en, af individen oberoende, *tradition* och tillika har sin tillvaro hos ett Jag, ett *sjelfmedvetande* öfver hufvud.

Man fordrar derföre af allt vetande, att det hvarken bör vara ett blott traditionelt Veta, endast på god tro antaget, likasom att vetandet icke får vara ett blott af det subjectiva tycket och godtycket beroende menande. Ty, såsom blott på god tro antaget, vore vetandet *tillfälligt*, beroende af den tillfälliga uppfostran, hvarje individ erhållit; såsom blott menande åter och beroende af godtycket, skulle vetandet *sakna allmängillighet*, d. ä. ingen individ skulle då kunna göra sitt vetande gällande inför andra individer. Sålunda fordrar man af allt vetande nödvändighet och allmängillighet samt sätter härutinnan vetandets förnuftighet, dess sanning. Men låt oss närmare betrakta dessa tvänne momenter!

Vetandet, såsom blott tradition, är en mångfald af bestämningar, bestämda tankar. Men, då denna mångfald fattas i sig, utan afseende på individens sätt att uppfatta och från hvarandra särskilja dessa bestämmingar, utgör hon i sjelfva verket ingen mångfald, utan den ena af dess bestämningar sammanfaller med den andra. Ty hvarje åtskilnad mellan tvänne notioner, *a* och *b*, förutsätter redan en tredje notion, *c*, som uttalar denna åtskilnad, som utgör ett kännemärke på *a*, hvarigenom denna skiljes ifrån *b*, eller tvärtom. Men denna tredje notion, *c*, förutsättes då redan såsom skiljd ifrån *a* och *b*, d. ä. den förutsätter åter en notion, som utmärker denna dess åtskilnad. En sådan *förutsatt åtskilnad* vore blott ett *godtyckligt* bestämmande, ett den tänkandes sätt att uppfatta traditionen.

Hvarje notion af nämnda mångfald sammanfaller derföre med alla öfriga, om jag icke *godtyckligt* förutsätter någon åtskilnad dem imellan. Man kan också föreställa sig detta sålunda, att, om hvilken notion som helst för sig upptages till betraktande, kan om densamma intet annat sägas, än att hon är sig sjelf, att *a* är *a*, *b* är *b* o. s. v. Det ligger derföre i vetandets natur, då detsamma betraktas såsom blott tradition, att vara bestämmingslöst, så att om detsamma endast kan sägas, att vetandet är, *icke hvad* vetandet är.

Men på samma sätt förhåller det sig med vetandet såsom blott sjelfmedvetande. Ty sjelfmedvetandet är, omedelbart fattadt, det abstracta: *Jag är Jag*. Detta uttryck är samma identiska sats, *A* är *A*, som ofvan blifvit anford; det utsäger endast, att *Jag är, icke hvad Jag är*. Och detta: *Jag är Jag*, har här ingen annan betydelse, än den, att *Jaget icke är någon bestämd tanke*, utan är ett bestämmingslöst vetande. På sådant sätt *sammanfalla* äfven *vetandets båda nämnda momenter*, tradition och sjelfmedvetande, då hvardera för sig uppfattas *). Om båda utsäges endast, att

*) Om man vill föreställa sig detta såsom det tänkande subjectets förhållande till det tänkta objectet, innebär det, att båda omedelbart äro lika bestämmingslösa, och att det förra sammanfaller med det sednare. Ty objectet är i sig, då det tänkes oberoende af subjectets uppfattning, endast möjligheten att blifva ett *bestämt* object. Och denna möjlighet är densamma som det abstracta subjectet, hvilket också är endast möjlighet att utgå i bestämda tankar, är den tänkande såsom blott

det *är*; d. ä. båda äro samma *vara*. De anförda satserna kunna derföre äfven lyda: A *är*; Jag'et *är*; d. ä. Vetandet *är*, är ett *vara*.

Båda dessa sidor äro förenaade i det anspråk, man vanligen gör på vetandets *aprioritet*. Man förstår då härmed, att den vetande bör alsäga sig all förutfattad opinion, alla fördomar och förutsättningar, för att komma till ett förnuftigt vetande, till sanning. Denna fordran innebär intet annat, än att han bör förkasta, i från sig utesluta, allt det vetande, han eger, allt vetandets innehåll, och således göra det rena själfmedvetandet, det abstracta Jag'et, till sitt vetandes utgångspunkt. Men derigenom blir äfven vetandet såsom innehåll, traditionen, reduceradt till ett bestämningslöst vetande, till samma abstraction som själfmedvetandet *).

Genom att sålunda göra vetandet *aprioriskt*, synes man väl hafva befriat detsamma från all tillfällighet och godtycklighet. Men i själva verket är redan denna *Vetandets aprioritet en förutsättning*, ett blott antagande. Detta antagande är också den mest innehållsrika förutsättning, som göras kan. *Ty, för att*

förmåga att tänka. Denna abstraction är det Kantiska «*Ding an sich*», hvilket således icke blott är det abstracta objectet, utan äfven det abstracta subjectet.

*) Man kunde säga, att subjectet derigenom ställer sig emot objectet, utan att någon skilnad förefinnes imellan subject och object. Det är derföre likgilltigt, om man anser denna ståndpunkt för en process hos subjectet eller hos objectet, ty han är en vetandets ståndpunkt, en process hos den rena tanken.

komma till Vetande, har jag sålunda redan förutsatt, hvad vetande är, nämligen, att vetandet är det aprioriska. Dock, denna förutsättning är nödvändig. Ty, äfven om jag förklarar detta antagande för falskt, blir dock denna förklaring åter en ny förutsättning. Hon innehåller då, att Vetandet icke vore aprioriskt; men, emedan hon äfven sålunda vill vara ett förkastande af all förutsättning, innebär hon samma förutsättning, som det förra antagandet, nämligen den om vetandets aprioritet. Denna förutsättning är äfven, såsom ofvannöfve blifvit visadt, nödvändig, antingen vetandet fattas såsom ett gifvet innehåll, eller såsom den vetandes sätt att veta.

Denna allt vetandes innersta natur är också den högsta förklaring öfver förhållandet mellan *tro och veta*. Ty hon innehåller, att tron är allt vetandes förutsättning, nämligen tron på sanningen ett nödvändigt villkor för vetandet om det sanna. Närmare utreddt, vill detta säga, att allt vetande nödvändigtvis är ett bestämdt vetande, och att äfven det aprioriska vetandet utgår från en bestämd förutsättning. Detta utgör endast en abstraction från det gifna innehållet, hvilket både gör vetandets object bestämdt och gör det tänkande subjectet till bestämdt subject.

Ty i nämnda rena abstraction, såsom det rena Jag, är äfven det ena subjectet, hvad det andra är, samma möjlighet att utgå i bestämda tankar. Om således hvartdera af vetandets momenter för sig betraktas, sammanfaller det ena med det andra; och, då de uppfattas

i denna sin identitet, förutsätta de hvarandra såsom skiljda momenter.

Men här af följer äfven, att allt vetande nödvändigt bör innefatta ofvannämnda tvänne momenter: att nämligen på en gång vara aprioriskt Vetande, det tänkande subjectets fria verksamhet, och en förutsättning, en utveckling af Vetandet såsom gifvet innehåll, tradition. Ty, endast genom att ega ett af sjelfva saken, af det gifna innehållet, beroende sammanhang, är människans vetande sannt och förnuftigt. Äfvensom, å sin sida, detta innehåll bestämmes af sammanhanget, så att ett annat inbördes sammanhang äfven skulle gifva hvarje notion en ny betydelse. Och i vetandets begrepp innehålls, att dessa momenter förutsätta hvarandra, men äfven att det ena är samma sak som det andra, och således att människans tänkande är samma process, som den gifna, bestämda tankens egen utveckling. *Vetandet är derföre subjectets insigt uti det i traditionen förnuftiga.*

Samma förhållande är imellan det Rätta, såsom bestående, gifven lag, och den subjectiva friheten. Ty det Rätta, såsom *aprioriskt*, sammanfaller med den abstracta fria villjan, med villjan såsom blott möjlighet af sjelfbestämning. Det är derföre, det blott *aprioriska* bestämmandet af det Rätta blir godtyckligt, på samma sätt som subjectets åberopande blott af sina afsigter och sin moraliska känsla. Ty, der endast afsigten gäller, der helgar ändamålet medlen; likasom det af det bestående oberoende Rätta ytterst måste bero endast på subjectets godtyckliga afgörande. För *sedligheten* for-

dras derföre, både att subjectet har en god afsigt (handlingens *moralitet*), och att denna öfverensstämmer med det i och för sig Rätta, med det Rätta, såsom i samhället gifven lag och sed (handlingens *legalitet*).

Denna åsigt af vetandets natur och sedligheten skall i det följande, i sin tillämpning, erhålla en närmare förklaring.

Detta förhållande mellan sjelfmedvetande och tradition (frihet och nödvändighet, subjectivitet och objektivitet) existerar i hvarje nu uti mensklighetens historiska utveckling. Men för hvarje menskelig individ äro dessa momenter, både i sin enhet och i sin motsats, sig i tiden uppenbarande, historiska utvecklingsmomenter. Ty, ehvad för svårlösta problemers en sådan åsigt än kan medföra, måste man väl erkänna, att icke blott den menskliga skapnaden gör individen till menniska, utan att härtill fordras utveckling och bildning. Men lika så absurdt vore det, att vid en på ziffran bestämd ålder hos individen villja fästa dessa utvecklingsmomenter. Ty bildningen upphör icke med scholan eller någon viss examen; utan hela lifvet är den schola, uti hvilken individen danas till menniska, och *sjelfva denna bildningsprocess utgör det hos menniskan menskliga*. Ja, vi kunne icke annorlunda inse hvarken människans eller mensklighetens bestämmelse, än genom att antaga hvarje grad af bildning i sig utgöra denna bestämmelse, d. ä. att hvarje tid, hvarje folk har sin

sanning, sin rätt, men att denna också är sanning och rätt κατ' ἐξοχην. Att säga, det hvarje tids bildning är endast för sin tid sann, är öfverflödigt, ty hvarje tids bildning finnes endast för sin tid, hos de individer, hvilka i denna tid lefva och verka. Och att göra bildningen till ett aldrig uppnåddt ändamål, utom eller framom hvarje tidpunkts bildning, är att förneka all mensklighet. Vi skola i det följande söka historiskt uppfatta de skilda momenterna i nämnda bildningsprocess.

Af det föregående följer, att människan, såsom tänkande och villjande subject, sjelfmedvetande, icke kan fattas utom förhållandet till en gifven tradition och ett bestående rättstillstånd, samhället. Samhällets vård om individens uppfostran och bildning är ett nödvändigt villkor för dennes sjelfmedvetande, dess uppfattning af sig såsom subject. Men vid denna ståndpunkt (sjelfmedvetandets) af individens bildning kan samhällets omvårdnad icke stadna, emedan den är ensidig och sig motsägende, och emedan till vetande och sedlighet höfver, att subjectet insett och erkänt detta sitt beroende af uppfostran och bildning (tradition).

Vi kunna såsom factiskt åberopa: *att dimission från universitet är den tidpunkt, då individen anses och förklaras hafva kommit till nämnda insigt och erkännande, förklaras för sedlig person.* En sådan förklaring å samhällets sida är en nödvändig garantie för samhällets bästa och bestånd, icke mindre än för individens. Ty, med erkännandet af traditionens och det beständes sanning, måste hos individen misstro-

endet till dess eget Jag's afgörande vakna, och den Christeliga ödmjukhet framträda, som söker försoning. För att lugna detta misstroende, gifva denna ödmjukhet tillförsigt, är samhällets godkännande det enda medlet; ty, endast sålunda berättigad, kan menniskan våga lägga sin ringa förmåga i den vågskål, som afgör för menskligheten.

Mera tvifvel underkastadt kunde det synas: *att scholan är den anstalt, der individen uppfostras till sjelfmedvetande, till medvetande af sig såsom tänkande och villjande subject, samt att således det vaknade sjelfmedvetandet är tidpunkten för öfvergången från scholan till universitetet.* Dock, om det erkännes, att den första undervisningen och bildningen är byggd på ett, af auctoritet bestämdt, passivt förhållande hos lärjungen, och att hennes mål är, att successivt leda honom till sjelftanke och sjelfbestämning, eller, med ett vanligare uttryck, att utveckla lärjungens själsförmögenheter, — skall kanske denna åsigt äfven såsom erfarenhets-sats icke sakna allt stöd.

Sålunda antaga vi en bestämd skilnad mellan uppfostran vid scholan och den vid universitetet. Vi uttrycka den förras väsende sålunda: *Scholan är en anstalt för individens uppfostran till sjelfmedvetande, till tänkande och villjande subject, samt den sednare: Universitetet är en anstalt för det tänkande och villjande subjectets uppfostran till vetande och sedlighet, till försoning mellan sjelfmedvetande och tradition.* Vid denna sednare definition bör den anmärk-

ning göras, att, emedan hela lifvet är en uppfostran till vetande och sedlighet, universitetet egentligast bör betecknas såsom en bildningsanstalt för *sträfvandet* efter och *tron* uppå vetandets och sedlighetens verklighet, d. ä. till öfvertygelsen om det sanna såsom tradition och det rätta såsom det bestående. Denna definition omfattar också det dubbla ändamål, man vanligen tilllägger universitetet, att nämligen vara en inrättning för vetenskapernas förkofran och tillika en uppfostringsanstalt. Ty, då till vetandet hörer subjectets fria verksamhet, är det sanna vetandet alltid productivt. Och, såsom nedanföre skall visas, bör den akademiska undervisningen endast bestå i productivitet hos läraren, samt det akademiska studium uti en dylik productivitet hos lärjungen.

Vi hafva ofvan yttrat: att sjelfva bildningsprocessen (till mensklighet) utgör det hos människan menskliga. — Och det fordras i sanning icke mycken uppmärksamhet för att tillstå, att människan icke mer genom sin receptivitet för bildning, än genom sitt behof deraf, utmärker sig framför djuren. Det är en daglig erfarenhet, att intet djur är så hjälplöst som den nyfödda människan. Allt hennes görande och låtande är en frukt af vana och bildning. Redan *sjelfkänslan*, människans medvetande af sig såsom ett sinnligt individuum, är hos barnet beroende af dess bildning. Det varseblir de yttre tingen och skiljer dem ifrån hvarandra förr, än det betraktar dem såsom föremål utom sig och från dem skiljer sig såsom indivi-

duum. Men ännu vida skildt från blotta sjelfkänslan är sjelfmedvetandet. Sjelfkänslan innebär endast, att individen såsom en lekamligen existerande enskildhet skiljer sig från andra sinnliga enskildheter. Sjelfmedvetandet åter består deruti, att individen fattar sig såsom ett Jag, ett subject, för hvilket all enskildhet är, hvilket vet det enskilda såsom *sin* föreställning och från denna skiljer sitt Jag, medvetandet af sig, såsom det för hvarje föreställning förutsatta och från hvarje föreställning skilda, fria, föreställande och tänkande väsendet. Till detta medvetande kommer individen endast genom att hafva en mångfald af föreställningar, såsom *sina*, och i hvarje föreställning veta sig vara samma identiska, af ingen enskild föreställning bundna, Jag. Redan i den föregående allmänna betraktelsen är utreddt, huru detta medvetande förutsätter ett gifvet innehåll af vetande (af föreställningar), äfvensom huru detta gifna innehåll (tradition) i sitt begrepp öfvergår i sjelfmedvetande. Nu måste väl äfven såsom factiskt medgifvas, att den första undervisningen hel och hållessen är *minnesvetande*. Barnet lär sig först, att med skilda namn benämna skilda ting, och sednare att under en gemensam benämning sammanfatta flera enskildheter. Äfven detta är i sakens natur grundadt; ty hvarje namn, och hvarje bestämd föreställning, som genom detta betecknas, är en allmän, flera enskilda föremål omfattande, notion. Men härtill reflecterar icke barnet. Det mottager namn och föreställningar *på god tro* och tycker sig i namnet hafva sjelfva det föremål,

hvilket det förra betecknar. Sålunda erhåller barnet inom den Christna församlingen af föräldrar o. s. v. sin första religiösa kunskap. Det tror på en Gud, ett straff och en belöning, emedan det redan eger själfkänsla och känner sin egen hjälplöshet. Det tror på sina närmaste vårdare, föräldrarne, på deras ord, och derföre äfven på den magt, under hvilken äfven föräldrarne, barnets halfgudar, subordinera sin egen. Likaså är den första undervisningen, af andra lärare än föräldrarne, ett öfverlemnande af på god tro antagna kunskaper. Öfver deras möjliga sanning eller falskhet reflecterar icke barnet. Denna undervisning sker också genom utanlexor. Läraren fordrar ingen annan kunskap af barnet, än den i lexan innehållna, och hans belåtenhet härmed befordrar lärjungens lugna förtröstan på dubbelt sätt; både derigenom, att barnet öfverflyttar sin tro om föräldrarnas ofelbarhet på läraren, och derigenom att denna aldrig framställer något såsom *sin* öfvertygelse, *sitt* bedömande, och således icke hos lärjungen väcker någon aning derom, att vetandets sanning af subjectets afgörande vore beroende. Men, ju mer undervisningen framskrider, och lärjungens kunskapsförråd ökas, desto mer fordras hans egen verksamhet, för att ordna och sammanhålla dessa kunskaper. Han nödgas uppsöka de särskilda föreställningarnas sammanhang, ofta underhjelpa sitt minne genom att substituera den ena föreställningen i stället för den andra och för läraren göra tydligt, hvad han vid hvarje sådan substitution menar. Nu vaknar hos lärjungen

medvetande om någon skilnad imellan hans och lärarens sätt att uppfatta hvarje sak. Han måste ingå i lärarens sätt att förstå och uppfatta, och detta pröfvas derigenom, att han förmår förklara och framställa det uppfattade. Denna förklaring sker naturligtvis äfven i mottagna ord, är ett minnesvetande, fordrar ny förklaring och utredning, och lärjungens vetande öfvergår sålunda i en kedja af definitioner. Men genom detta formala förklarande och definierande väckes lärjungens medvetande derom, att hvarje kunskap, hvarje sak, är hvad den är, endast genom sin definition, d. ä. genom den betydelse, uti den samma likasom inlägges. Detta medvetande, samt ynglingens vunna färdighet i definierande och demonstrerande, leder honom till förlitande på sitt eget Jag's förmåga. Han mäter denna med sina kamraters, och snart vågar han granska sjelfva lärarens säkerhet och fasthet, och hvarje misstag, denne begår, uppsnappas af honom med begärlighet och är en triumph för hans vaknade egoism. Härtill kommer, att i den högre schol-undervisningen redan skilda tolkares åsigter bedömas och jemföras, ett och annat i för handen varande editioner och läroböcker af läraren rättas o. s. v., hvilket allt innebär ett för lärjungen icke förloradt erkännande af den subjectiva öfvertygelsens, granskningens och bedömandets, både rätt och nödvändighet för vetandets sanning. Vidare har nu barnedomens fysiska beroende upphört och öfvergått i den utvecklade ynglingens fullblodiga styrka, svällande sjelfkänsla och lefnadslust. Lika så blifva vid denna tid-

punkt, i förhållande både till föräldrar och lärare, den stränga lydnadens band lösare. Ynglingen har alltid tillreds ett: hvarföre? Och den förnuftiga uppfostraren vägrar icke att besvara detsamma; han fordrar lärjungens öfvertygelse, så i vetande som handling, och hånskjuter i allt flera fall afgörandet till lärjungens samvete, hederskänsla o. s. v.

Sålunda är och bör icke blott ett visst omfång af minnesvetande och inhemtade lexor vara måttstocken för ynglingens mogenhet för universitetet, utan det hufvudsakliga, hvarpå afseende bör göras, är hans förmåga af sjelfbestämning i vetande och handling, d. är den högre eller lägre grad af sjelfmedvetande, på hvilken han befinner sig.

Likasom begreppet om traditionen, vetandet såsom *gifvet* innehåll, öfvergår i begreppet om det abstracta sjelfmedvetandet, så förer derföre äfven historiskt den blott traditionela bildningen människan till sig sjelf, till tanken på sig såsom ett förnuftigt väsende, och är sjelfmedvetandets nödvändiga villkor. Det heter derföre: *Gudsfruktan är vishetens begynnelse*. Men att nu i schol-undervisningen åsyfta bibringandet af endast minnesvetande, vore lika obetänkt, som att från första stund hos barnet fordra insigt och begripande, eller, hvad man kallar, lära detsamma att raisonnera. Öfvergången bör ske successivt och småningom samt mer bero af lärjungens fordran på begripande, än af lärarens åtgärd att väcka denna fordran. Ty, ehuru väl sjelfmedvetandet förr eller sednare nödvändigtvis vak-

nar, åstadkommer likväl ett tilltvunget fördröjande af denna tidpunkt hos lärjungen vana vid beroende af andra, oförmåga och tanklöshet samt hämnar sig ofta derigenom, att han, då sjelfmedvetandet slutligen väckes, saknar styrka att försona detta med traditionen, förkastar det goda med det onda och nedsjunker i apathi eller förtviflan. Likasom å andra sidan ett förtidigt raisonnerande, medan barnet ännu saknar ett tillräckligt innehåll af vetande såsom norm för sitt bedömande, alstrar villfarelse, godtycklighet och sjelfklokhet.

Vi hafva här betecknat det vetande, hvartill scholan förer, såsom blott minnesvetande. Detta är det samma, som det traditionela vetandet, vetandet såsom blott tradition. Det är klart, att äfven minnesvetandet fordrar en verksamhet hos det vetande subjectet. Men denna utgöres af ett blott mekaniskt ordnande af den inhemtade kunskapen. Och, äfven då hon öfvergått till definition och hvad man kallar begripande, är detta begripande omedelbart bundet af sjelfva kunskapen och är sjelft en inhemtad kunskap, ett beroende af den ena eller andra regeln, under hvilken hvarje speciellt fall subsumeras. Denna verksamhet är förståndets och omdörets analytiserande och subsumerande förfarande, icke den förnuftiga bevisningens. Ty till denna hörer, att sjelfmedvetandet, och dermed tviflet, redan vaknat. Sålunda sammanfaller omedelbart subjectets verksamhet med vetandets innehåll och är af

detta bunden. Motsägelsen imellan sjelfva innehållet, under form af olika författares, lärares och medlärjungars olika bedömande, leder lärjungen att sätta ett bestämdt vetande emot ett annat och i en gifven regel söka normen för motsägelsens häfvande. Men derigenom befriar han sig sjelf småningom från sin bundenhet af innehållet, tilldess äfven regeln nedsättes till ett med det bedömda lika betydande innehåll, och han sjelf tvingas att *bilda* sig den nödiga regeln. Sålunda öfvergår småningom det blott analytiserande begripandet i ett *productivt* vetande, hvilket inhemtar kunskapen genom att frambringa den. Men då blifva äfven scholans institutioner tryckande. Vi anse det utmärkande i dessa, i förhållande till universitetet, hufvudsakligen utgöras af den disciplinära magten, samt af stadganden för bestämda lärotimmar, bestämda lärocurser och bestämda läroböcker. Med lärjungens medvetande om sin magt öfver vetandets innehåll och om sanningens beroende i allmänhet af öfvertygelse, äfvensom det rättas af subjectets fria villja, följer äfven förkastandet af scholans institutioner, såsom motsägende dessa anspråk, det vaknade sjelfmedvetandets rätt.

Då nu ynglingen, vid denna tidpunkt af vaknadt sjelfmedvetande, inträder vid universitetet, är derföre hela hans sträfvande rigtadt derhän, att *sjelf* afgöra, *sjelf* döma, både i vetande och handling. Universitets-

bildningens föremål är, såsom ofvan blifvit sagdt, att leda honom från denna abstracta sjelfviskhet och hos honom försona sjelfmedvetande med tradition, den subjectiva friheten med det bestående rätta.

Härvid uppstår den frågan, huru denna försoning bör ske. Jag svarar: *Endast genom att erkänna sjelfmedvetandets rätt är dess försoning med traditionen möjlig, och endast derigenom äro sannt vetande och sedlighet tänkbara. Uti detta erkännande består, enligt min åsigt, den akademiska friheten. Vi kunna derföre uttrycka den akademiska frihetens art med dessa Skriftens ord: «Pröfver allt och utväljer det bästa!» Villje vi derföre bestämma, hvad det akademiska studium bör vara, så kan det uttydas såsom ett från erkännandet af sjelfmedvetandets rätt utgående sträfvande till vetande och sedlighet.*

Frukten för missförstånd förmår mig att här förklara: *Universitetet är en uppfostringsanstalt till sedlighet, och studenten är i staten omyndig. Erkännandet af sjelfmedvetandets rätt är ett erkännande af individens rätt såsom människa, såsom förnuftigt, tänkande och villjande subject, icke af dess rätt såsom statsborgare. Detta sednare erkännes i afseende å studenten först genom dimission från universitetet. Ty genom denna förklarar honom staten för ett sedligt individuum, som inser sitt Jag's beroende af traditionen såsom sann, och af det bestående såsom det rätta, d. ä. af staten, samt erkänner hans rätt att vara verksam på den plats i samhället, han utvalt, och samhället an-*

sett honom i stånd att fylla. I sanning, detta påstående, att individen bör erkännas vara människa, ett förnuftigt tänkande och villjande väsende, är i hvar mans ögon något så helt och hållet gifvet och oundvikligen nödvändigt, att dess rättmätighet knappt synes kunna sättas i fråga. Man fattar detta dock ofta blott sålunda, att hvarken ett vetande kan tänkas, som icke vore den tänkandes eget, eller en handling, som icke vore dess verk. Men, om vi också här i denna sats anse uttryckt: *att intet vetande har sanning, utan att vara subjectets (den tänkandes) öfvertygelse och insigt, och att ingen handling är sedlig, utan att vara subjectets fria sjelfbestämning*, torde äfven detta lätt medgifvas, då man erinrar sig, att hvarken sanning eller sedlighet är subjectets godtycke, utan fordrar, att subjectet erkänner traditionens och det beståendes förnuftighet, samt att detta godtycke, det abstracta sjelfmedvetandet, är karakteriseradt såsom en abstract, falsk och sig motsägande ståndpunkt. För sanningen i en sådan uppfattning af den anförda satsen vittnar redan den ofvan gjorda expositionen af hvad tradition för sig fattad är: att nämligen hon, såsom sådan, öfvergår i, sammanfaller med, det abstracta sjelfmedvetandet. Om nu således universitetet fattas såsom en schola, om den bildning, vid detsamma meddelas, anses böra vara ett blott minnesvetande, och dess sanning böra bero blott på auctoritet, är en sådan undervisning endast det ofvan tadtade fördröjandet af sjelfmedvetandets utveckling och innebär sitt straff uti en

desto häftigare reaction å sjelfmedvetandets sida, när detta en gång vaknar. Ty, ju mer undervisningen motarbetar dess utveckling, desto mindre band känner detsamma, då det en gång frambryter, och dess frukt är då i vetandet gudlös otro, i handlingen obunden laglöshet. Säger man, att erkännandet af sjelfmedvetandets rätt har sin rätta tidpunkt framom universitetsbildningen, så hänskjuter man derigenom den abstracta egoismens framträdande till individens ståndpunkt såsom myndig medborgare i samhället och gör honom till en för det sedliga, för bestående sedliga institutioner, verksam samhällsmedlem, ehuru han deraf icke har något medvetande. Man förutsätter sålunda möjligheten af, att han kunde afsäga sig tron på det traditionelas och beståendes sanning och rätt. Ofvan gjorda utredning af sjelfmedvetandets notion visar, att densamma nödvändigtvis öfvergår i, sammanfaller med, notionen om det traditionela vetandet, och dess erkännande kan därför endast leda till insigt i traditionens och det beståendes sanning, i dessas nödvändighet, såsom villkor för allt sjelfmedvetande. Och endast i en sådan insigt och öfvertygelse har staten någon garantie därför, att dess tjenare, vårdarne af dess interessen, med nit och tillförsigt skola verka för dess bestånd och förkofran samt subordinera sitt godtycke och sin sjelfviskhet under bestående lag och författning, sin subjectiva villja under den allmänna villjan. Om ännu i hänseende till vår åsigt häraf någon tvekan kan återstå, hoppas vi, att densamma genom följande utveckling:

huru och på hvad sätt sjelfmedvetandets rätt vid universitetet bör erkännas, skall kunna helt och hållet aflägsnas.

Det sjelfmedvetande, hvilket vi visat vara scholbildningens frukt, röjer sig förnämligast i studentens anspråk på att ega fri domsrätt i vetandets verld. Men äfven i handlingen framträder det i hans fordran, att uti allt vara sin egen herre och sjelf få bestämma sitt upplörande, så vidt detta enligt hans åsigt icke rör en annan individs rätt. Ty, med all tillförsigt till sitt eget afgörandes ofelbarhet, undviker äfven den mest afgjorda egoist, så långt han förmår inse, att såra en annans egoism och personliga rättigheter, ty i dem sårar han den princip, han sjelf erkänner för den sanna, sjelfmedvetandets rätt. Redan scholan har lärt studentens, att den kroppsliga styrkan och det råa våldet med styrka och våld kufvas, att «den, som griper till svärd, förgås med svärd», och, der denna lärdom icke är nog inskärpt, der måste lagens stränga arm göra dess sanning känbar. — Uti sjelfmedvetandets begrepp innehålles icke heller, att det är tvifvel på det sannas och rättas tillvaro. Ty sjelfmedvetandet, såsom vetandets utgångspunkt, det *aprioriska* vetandet, förutsätter vetandet såsom gifvet innehåll, traditionen. Det förutsätter således sanningens och det rättas öfver hufvud verklighet, men fordrar derjemte, att det sanna och det rätta skall vara dess *egen* bestämning. Allt subjectivt godtycke plägar derföre, både inför sig och andra, skydda sig från utseendet af godtycklighet gen-

om det föregifvande, att detsamma endast söker realisera det i och för sig sanna och rätta, och individen påyrkar sitt afgörandes rättmätighet, endast derföre, att han finner det öfverensstämmande med sanning och rätt. Uti sjelfva sjelfmedvetandets notion ligger sålunda fordran på en försoning och öfverensstämmelse med det sanna och rätta i och för sig, ehuru denna notion endast är en fordran, ett *skola*, och ynglingen derföre söker densamma i ett sjelfskapadt, obestämdt ideal, icke i traditionen och det bestående.

Man finner lätt, att, till följe af den anförda skillnaden mellan universitetsbildningen och schol-undervisningen, lärjungens förhållande till läraren bör vara ett helt och hållet annat vid universitetet än vid scholan. Schol-läraren är för lärjungens vetande en auctoritet, på hvars ord denne utan pröfning litar; men hvarje sken af auctoritet hos universitets-läraren gör, att lärjungan finner hans lära motbjudande och underkastar densamma en granskning, som ledes endast af lusten att upptäcka fel och ämnen för kritik. Om således den förra, i den högre schol-undervisningen, får göra sin undervisning till en undersökning, bör den sednare öfver allt i sina föreläsningar ådagalägga, att hans vetande är *egen* forskning, och icke blott framställa resultat, utan, så mycket möjligt är, leda åhöraren på den väg, han sjelf vandrat. Sålunda ledes lärjungan till insigt af, hvad ett sannskyldigt studium är, och ser i lärarens sjelfständighet sjelfmedvetandets rätt erkänd. Ty han drager lätt af lärarens visade rättighet

att forska och bedöma den slutsats, att äfven han eger samma rättighet. Det är också klart, att läraren, likaså litet som lärjungen, kan binda sin forskning, så att säga, vid tomma luften, utan denna gäller ett traditionelt vetande, och sjelfva forskningen består uti att mäta den ena traditionen efter den andra. Men hvad som hos lärjungen sker omedvetet, derom har läraren ett klart medvetande. Han framställer derföre icke blott den tradition, han granskar, utan äfven den eller de traditionela läror, enligt hvilka han dömer, grunderna för hvarje antagande eller förkastande. Denna skilnad uti lärarens forskning, från hvad lärjungen för vetande anser, har sin tillräckliga grund i den insigt, läraren redan vunnit om traditionens nödvändighet och sanning, samt eger en befordran i det större kunskapsförråd, läraren besitter. Lärjungen ledes nu genom en sådan framställning, hvilken väl är sjelfständig, men tillika rör sig och lefver i och genom det traditionela, till insigt i traditionens nödvändighet äfven för det sjelfständiga vetandet och hänvisas, att i den söka grunderna för eller mot lärarens yttrade åsigter. Sålunda vaknar hos honom kärleken till vetenskaperna, ifvern att i traditionen söka afgörandet öfver hvad sannt är. I och med denna vaknade hog, har han tillika erkänt sitt beroende af traditionen, afsagt sig allt subjectivt och godtyckligt menande samt derigenom gjort första steget till den försoning mellan sjelfmedvetande och tradition, hvilken hela hans lif skall förverkliga. Derigenom har hans vetande äfven blifvit hans eget fria

beslut, öfvertygelse och insigt, och auctoritets-tron samt det blotta minnesvetandet öfvergått i sannt vetande.

En sådan undervisning vid universitetet är det första och viktigaste erkännandet af själfmedvetandets rätt hos den ungdom, som der söker sin bildning. Ty derförutan står vid ett universitet ingen bildning att vinna. En student, som icke känt behovet af öfvertygelse och icke sträfvat att vinna densamma, han har aldrig studerat, han vet då icke, hvad akademiskt studium är, och har äfven såsom student blott varit en scholpojke. Omständigheterna kunna väl, efter det han lemnat universitetet, drifva honom till allvarligare studier; men detta inträffar sällan, och hvad som är förbradt kan dessutom icke återvinnas. Mången har till sin skada erfarit detta, och man träffar, ehuru sällsynt, dessa män, hvilkas sträfvanden man icke kan neka sin aktning, men hvilka genom en bristande bildning vid universitetet i sina studier kastas hit och dit, och som, emedan en upphöjdare själfkänsla inger dem afsmak för den blott tanklösa slentrianen, icke heller duga för det verksamma lifvet i samhället. — Den universitetslärare åter, som icke förmår meddela studenten en sådan undervisning, icke förmår hos honom väcka och underhålla intresset för vetandet, genom att leda honom till ett allvarligt studium, han är oduglig för sin plats. Det är ett tomt prat, att om en universitetslärare säga: «Han är ingen vetenskapsman, men en duglig lärare;» ty, är han icke det förra, så är han icke

Snellman, Akad. Stud. 3.

heller det sednare. Han kan i sådant fall vara en duglig lärare för scholan, men är det icke för universitetet.

Det kan icke här vara fråga om, att studenten, då han lemnar universitetet, skall hafva löst alla vetenskapens och livets gåtor. Det är nog, om han löst *en*, väl till förståendes, *om han själf löst den*. Ty detta kan icke ske annorlunda, än genom en förnuftig uppfattning af traditionen, och den, som genomträngt denna i en punkt, han har i och med detsemma ställt sig på det sanna vetandets, forskningens och den förnuftiga insigtens ståndpunkt. Insigt i den ena punkten förutsätter redan insigt i många andra. Hon har ett oändligt sammanhang med allt menskligt vetande och kräver en oupphörlig utveckling, för att blifva en bestämd insigt. Hufvudsaken är, att det vaknade själfmedvetandet, ynglingens fordran på att själf afgöra, njutit sin rätt och sjelft banat sig vägen till sin fulländning, till en förnuftig insigt i traditionens sanning. Det gifves ingen annan väg till vetande, än detta själfviskhetens och tviflets syndafall, den bittra eftersmaken af kunskapsträdets frukt; och försoningen vinnes endast genom andens fria åkallan, icke genom ett dödt bokstafsvetande och ett ödmjukt bedyrande, att denna döda bokstaf är den Helige Andes ingivelse. Tidpunkten för studentens utträdande från universitetet bestämmes derföre i vetenskapligt hänseende deraf, att han visar sin kunskap icke bestå i blott minnesvetande och bokstafskunskap, icke heller i godtyckliga hugskott och

tillfälliga meningar, utan i en förnuftig och sammanhängande insigt, som endast genom kärlek till vetandet samt ett allvarligt och själfständigt studium står att vinna. Ty derigenom visar han äfven, att han erkänt traditionens sanning samt i denna sökt och funnit regeln för sitt bedömande, men tillika, att han fritt och själfständigt uppfattat densamma.

Ett sådant vetande är äfven *productivt*, ty det är ett frö, som evigherligen utvecklar sig. Det är en insigt i vetandets natur, som på alla skilda vetandets vägar kan vinnas, en *verklig* återgång ifrån det abstracta själfmedvetandets ståndpunkt till dess förutsättning, traditionen, vetandets gifna innehåll. Att säga, det denna abstracta ståndpunkt, i människans bildning, är onödig, emedan den åter bör lemnas, är att misskänna vetandets natur, i hvilket denna ståndpunkt är ett nödvändigt moment.

Men här återstår att visa, det ett akademiskt studium, sådant vi uti det föregående tecknat detsamma, äfven öfverensstämmer med andan af ett universitets institutioner. Detta är så mycket nödvändigare, som man vid de universiteter, från hvilka dragen äro lånade till de oformligheter, att icke säga den ruin, hvartill i början af denna afhandling finnes ett utkast, vanligen erkänner bristfälligheterna, men skrifer dem på de «närvarande omständigheternas» räkning. Man

förstår då dermed vanligen det föreskrifna bildandet af ämbetsmän vid universiteterna, hvilket, som man påstår, tvingar till lexläsning och scholpojks-examina. Jag förmår *icke* att i dessa omständigheter se *något hinder*, der blott hos läraren finnes vetenskaplig insigt och allvarlig villja.

Genom att anföra denna ursäkt medger man likväl, att på den tid, då universitetet icke öfverlastades med ämbetsmannas-examina, ett sannt vetenskapligt studium derstädes funnits eller åtminstone bordt finnas. Hänvisa också icke de institutioner, genom hvilka universitetet förnämligast skiljer sig från scholan, till ett sådant studium? För scholan finnas bestämda läroämnen, en bestämd lärocurs, bestämda läroböcker. För universitetet finnes intet af allt detta. Till och med det vanliga stadgandet angående ett visst antal timmar, hvilka studenten borde använda till afhörande af föreläsningar, har visat sin olämplighet, genom att hvarken efterleivas eller beifrande tillämpas. Allt är här fritt, beror af studentens fria val, arbete eller försumlighet, arbete på egen hand eller under lärarens ledning, läroämne, studii-ordning, systemer och författare, med ett ord: för det akademiska studium finnes intet annat band, än studentens egen hog och omtanka. Hvertill allt detta, om det akademiska studium endast skall vara en fortsättning af scholpojksens lexläsning?

Hvad hafva nu stadgandena för ämbetsmannas-examina härutinnan, förändrat? Jo, för det första äro lärarne förbundne, att, mer än förr, agera examinato-

rer. Detta är en tillökning i deras arbete, som nu icke kan hjälpas *). Men icke följer deraf, att lärarne skola bereda studenterna till dessa examina, på samma sätt som man exercerar och repeterar med scholpiltar. Det kunde väl göra lärarne bryderi, då för ungefär ett halft sekel sedan denna förändring i universitetets verksamhet först infördes. Men nu, då man har ett öfverflöd af compendier, lärocurser och hjälpredor i alla möjliga vetenskapsgrenar, är det svårt att inse, hvarföre den akademiske läraren skall göra sina föreläsningar till en dylik examens-curs. Intet lagstadgande bjuder något sådant. Tvärtom har det väl icke varit lagstiftarens mening, att minnesvetandet skulle uttränga den förnuftiga insigten. Det ena borde göras, det andra icke underlätas, och det beror endast på god ifver att fullgöra båda delarna. Visserligen kan det vara beqvämt att, år ut och år in, mumla igenom samma torra register, att demonstrera Euclidis Elementa eller blott öfversätta bitar ur Ovidius och Anabasis; men icke bereda dessa sysselsättningar åhöraren till hvad vi angifvit vara universitetsbildningens ändamål. För det andra, fästa nämnda stadganden dem, som redan bestämt sig till ett visst *vita genus*, mer uteslutande vid en viss gren af vetenskaperna. Men de innehålla ju intet annat, än att till den och den examen fordras insigt i den och den vetenskapen. Mät-

*) Det enda sättet vore att fördela en del examina på de nuvarande universitets-adjuncterna, hvilka derigenom finge både sysselsättning och ökade inkomster.

tet för denna insigt eger ju läraren att själf bestämma. Nedsätter han därför detsamma till en lexa, så är det orätt att klaga öfver institutionerna.

Med ett ord, hvad hindrar läraren att, följande institutionernas anda, säga till studenten: «Lär dig dina nödiga lexor, hvar och när du behagar! Dessa compendier äro att tillgå, och detta är det bästa af dem. Men det är icke nog, att du kan denna lexa; du bör äfven specielt *studera* en eller annan del af vetenskapen. Der och der finnas källor. Jag läser för närvarande öfver den eller den delen af vetenskapen.» Sålunda skulle det lemnas åt studentens fria skön, att bland de vetenskapsgrenar, hans blifvande vitæ genus gör till hans lärocurs, fritt välja en eller flera, till hvilka hans hog företrädesvis kallar honom, för att på dem använda ett allvarligare studium. Detta skulle då likaså ovillkorligen fordras för hvarje ämbetsmannas-examen, som för de lärda graderna. Det skulle icke strida emot stadgandena för de förra och vara öfverensstämmande med universitetets institutioner i allmänhet. Ty af en blifvande ämbetsman fordras insigt i vissa *vetenskaper*, icke kännedom af vissa *compendier*. Vål kunde det sålunda hända, att cursen fördröjdes, samt att en eller annan student tvingades att gå till de industriela samhällsklasserna; men intetdera skulle på minsta vis vara vådligt. Det skulle säkert icke blifva någon brist på ämbetsmannas-ämnen, och, om äfven tilloppet blefve mindre än nu, vore dervid ingenting förloradt; ty ett större antal er-

sätter icke bristande duglighet. Skulle läraren, såsom äfven nu ofta öfverklagas, likväl sakna åhörare, så blefve detta hans eget fel. Ty studenten skulle då känna behovet af handledning, hvilken han nu ofta anser sig kunna undvara. Hvarföre ju också nu äfven de auditorier, i hvilka examenslexor läsas, ofta stå tomma eller åtminstone *minst besökas af de dugligaste* bland studenterna. Jag vet, att detta torde låta obehagligt i mångens öra; men jag vet också, att jag talar sanning.

Det är onödigt att vidare detaljera detta ämne. Är det universitets-lärarnes allvare, att de heldre sysesätta sig med vetenskapliga studier, än med barna-undervisning, så möter, enligt min öfvertygelse, intet hinder deras önskan. Följden deraf vore, att en sann vetenskaplig anda skulle genomtränga universitetet, samt ett akademiskt studium uppstå, som förtjenade detta namn. Visserligen skulle härtill äfven å lärarens sida fordras någon uppmärksamhet på gången af studentens studier, icke såsom en kontroll å ämbetets vägnar, utan såsom vetenskapligt interesse; men detta skulle säkert icke uteblifva, om studenten sjelf komme till interesse för vetenskapen och derigenom kände behovet af lärarens deltagande. Då skulle icke heller, såsom nu, de unga män, hvilka qvarstadna vid universitetet, tvingas att utan all ledning bråka sig fram på otaliga krokvägar. Ty en professor, som *uppfostrar* åt sig en efterträdare, tror jag det nu mer blifver svårt att finna. För bättre minnes skull vill jag här repetera det ofvan sagda i trenne theser:

1) Studenten bör på egen hand inhemta de hittills vanliga examenslexorna;

2) Bör han i den ena eller andra vetenskapsgrenen ådagalägga verkligt studium;

3) Bör ingen universitetslärare föreläsa examenskursen, utan, efter behag, ur sin vetenskap välja föreläsningsämnet.

Det är icke svårt att inse, det den vetenskapliga andan vid ett universitet äfven måste vara underkastad andra inflytanden, än det af nyss framställda förhållande inom universitetet. Då jag nämner tvänne omständigheter, som för ett sannt vetenskapligt lif-äro nödvändiga, — nämligen: universitetets verksamma deltagande uti dagens vetenskapliga strider samt uti dagens för fäderneslandet viktiga frågor, — har jag endast nämt de yttre förhållanden, hvilka det ligger inom universitetets egen magt att bestämma. Utan en sådan verksamhet kan ett universitet icke hoppas något erkännande, hvarken inom vetenskapens värld eller af egna medborgare. Ty, förnämligast i vår tid, är det icke mången gifvet att producera något för sekler afgörande inom vetenskapen, utan får den stora mängden åtnöja sig med att draga hvar sitt strå till vetenskapens Babels torn, hvarifrån, oaktadt den skenbara förbistringen, vetandet sprides och utbreder sig till alla verldsändar. Dessutom har redan det vetenskapliga intresset upphört att tillhöra ett skrå, och hvarje i samhällets väl ingripande fråga söker villigt hos henne sin upplösning. Det tillhör därför vetenskapsmannen att fatta sin tid och i densamma intränga, på den punkt, der interesse för vetandet finnes. Genom en sådan ingripande verksamhet utåt vinner universitetet styrka inom sig, och studenten får till sina, redan inom vetenskapens område erkända, lärare ett förlitande, som mer än något annat inger honom kärlek till vetenskaperna.

Det anförda är det erkännande, som sjelfmedvetandets rätt i afseende på den vetenskapliga bildningen bör

ega vid ett universitet. Det innefattar studentens directa förhållande till sina lärare. Men detta erkännande eger ett ännu större anspråk i studentens förhållande till sina medlärjungar. *Det andra momentet, hvaruti sjelfmedvetandets rätt erkännes*, vid ett universitet, är studenternas ömsesidiga inverkan på hvarandra till vetande och sedlighet. I förra fallet är denna verkan ett indirect inflytande af läraren; i det sednare bör, enligt vår åsigt, en så stor verkningskrets som möjligt inrymmas åt studenterna sjelfva.

Det inträffar nämligen alltid, att hvarje duglig universitetslärare äfven omkring sig bildar en krets af anhängare, en schola, som vid universitetet kvarstår, ehuru ständigt representerad af nya individer. Detta förhållande inverkar mera, än man vanligen vid en blott flyktig blick vill erkänna, på den akademiska vetenskapliga bildningen. — Må hvar och en, äfven under närvarande förhållanden, rådfråga sin egen erfarenhet, och han skall erkänna, att han under sin akademiska bana, i afseende på sina studier, kanske mer berott af sina medlärjungar, än af sina lärare. Af de förra får den nykomna studenten vanligen veta, hvilka examina, för det *vitæ genus* han valt, äro erforderliga; hvilka stycken som höra till hvarje examen; hvilka författare han bör läsa; hvilka delar af vetenskapen, den blifvande examinators företrädesvis plär hålla sig till, ja, hans cardinalfrågor och de termer, han i svaren älskar o. s. v. Såsom det med akademiska studium nu förhåller sig, finnes, att många af dessa förkunskaper endast afse att så lindrigt som möjligt genomgå den oundvikliga examen. Men, då det gäller en lärare, som förstätt att vinna för hans vetenskap intresserade och enthusiastiska lärjungar, förvandlas allt detta till ett lika lifligt prisande af läraren och af hans åsichter samt till ett det mest nitiska bemödande att göra proselyter och värfva nya anhängare. Ty ynglingasinnets är lika sjelfviskt som uppoffrande. En yngling älskar att pröfva och fröjdas öfver sin styrka bå-

de andeligen och lekamligen; han söker derföre också i det yttersta att försvara sin sak; men han är alltför litet egoist, att behålla för sig det vetande, som utgör hans stolthet, och att icke söka bibringa andra den öfvertygelse, i hvilken han känner sig sjelf lycklig. Tvärtom brinner hos en yngling, som kommit till någon levande insigt och öfvertygelse, den varmaste hog att reformera och lyckliggöra hela menskligheten. Detta är vid ett universitet af oberäkneligt inflytande, och är det desto mer, ju mera der finnes af ett sannskyldigt akademiskt studium.

Det är derföre icke blott tillgången till lärares undervisning, till böcker o. s. v., som gör universitetet mäktigt att hos ynglingen väcka och nära kärleken till vetenskaperna. I sådant fall vore också universitetsbildningen ersätlig, der nämnda fördelar kunde åstadkommas utom universitetet. Men detta är icke förhållandet. Ty universitetet delar icke blott i allmänhet de publika läroverkens företråde framför den privata undervisningen. Det står härutinnan vida högre, än scholan, och lifvar kunskapsbegäret, icke blott genom att väcka ömsesidig tållan, utan genom studenternas positiva inflytande på hvarandra, i det den ena meddelar den andra sin värma för den ena eller andra sferen af vetande och i allmänhet för allt gagneligt med afseende på samhället och menskligheten. I studentens förhållande till läraren saknas uti större eller mindre grad den reciprocitet, som eger rum studenterna sjelfva imellan, och förutan hvilken stoltheten afkyler värman. Han finner lätt sin underlägsenhet i bredd med läraren, och, ehuru hvarje rättskaffens lärare gerna erkänner, att allt menskligt vetande endast är *en* människas insigt, blir det honom likväl svårt att betaga lärjungen all fruktan för en kanske oblidt utfallande jämförelse. Det är derföre som det inbördes umgänget imellan ynglingar, hvilka stå på samma ståndpunkt af vetenskaplig bildning, befordrar denna bildning. Studenten fruktar icke att inlåta sig i en vetenskaplig dispute med en medlärjunge och

ser i dennes seger icke öfverlägsenhetens företräde, utan ett sjelfständigt afgörande, öfver hvad sanning är. Dessa strider medföra äfven en omedelbar appell till det traditionela och föra sålunda till erkännande af traditionens nödvändighet, hvarförutan ingen strid och intet afgörande kan egarum. Man betraktar vanligen allt detta såsom småsaker. Men erfarenheten visar, huru svårt det är, att utom universitetslifvet bibehålla något interesse för vetandets angelägenheter. Och, att detta oegennyttigast och varmast lefver hos ungdomen, derom vittnar äfven den förkärlek och saknad, hvarmed mannen och gubben erinrar sig sin student-tid och de ungdomsvänner, han derstädes förvärfvat.

Men, om man måste medgifva det stora inflytande i afseende på den vetenskapliga bildningen, studenterna utöfva på hvarandra, gäller detta ännu mycket mer, både i godt och ondt, i afseende på den sedliga bildningen. Vi hafva ofvanföre anmärkt, att studenten inträder vid universitetet med anspråk, att äfven i handlingens verld bestämma sig sjelf. Och, likasom ett saunt vetande endast kan befrämjas genom att lemna ynglingens hog att sjelf afgöra ett fritt utrymme, *kan och ynglingen ledas till sann sedlighet endast derigenom, att honom lemnas den största möjliga frihet att afgöra öfver rätt och orätt i sina handlingar.* Jag säger den största möjliga, emedan det är gifvet, att detta afgörande icke kan sträcka sig till den borgerliga lagen, äfvensom att studenten inom universitetet icke bör vara fri från *all* controllerande uppsigt. Men i studentens förhållande inom universitetet, i afseende på slit och lefnadssätt, bör all yttre magt, utom den studenterna inbördes kunna utöfva öfver hvarandra, så litet som möjligt ingripa. Beviset för denna min åsigt skall följa.

Här vore äfven stället att säga något om nyttan af ett privilegieradt forum för studenter. Men i saken är tillräckligt mycket taladt och skrifvet, utan att frågan kunnat afgöras. Det är också i sig sjelft omöjligt att härför anföra några rättsgrunder; ty saken be-

ror på en concession, är ett undantag ifrån regeln om allas likhet inför lagen. Jag vågar likväl bekänna den åsigt, att ett särskildt forum för studenter bör finnas för alla öfverträdelser af policesförordningar. Ty dessa äro, ehuru nödvändiga, i sig sjelfva undantagslagar, åsyftande att förekomma förbrytelser, och göra äfven för öfrigt skilnad till personen.

Vi kunna här vara korta, emedan det gäller en sanning, som väl ingen vill bestrida, nämligen den: att, likasom det rätta icke kan bero af godtycke, eller subjectets afsigt i sig sjelf någonsin kan gälla för rätt, likaså finnes ingen sedlighet i en handling, som endast är aftvungen af lag, icke en product af subjectets fria villja, dess fria beslut. Till sedlighet fordras derföre, att menniskan icke blott iakttagert lagens bud, emedan hon inser det i dem förnuftiga, och således utan att af lagen vara bunden, utan äfven, att hon i öfrigt följer, hvad som i ett samhälle är sed, emedan hon vet sin förnuftiga frihet bestå uti sin subjectiva villjas öfverensstämmelse med den allmänna villjan. Till en sådan uppfattning af villjans frihet bör den akademiska bildningen leda studenten. Detta kan endast ske genom att lemna hans anspråk på öfvertygelse och frihet att bestämma öfver sina handlingar dess rätt, d. ä. genom att äfven i handlingen hos honom erkänna sjelfmedvetandets rätt. Den, som icke ingått på vetandets fält, hos honom finnes icke detta anspråk. Han gör omedvetet, af vana och uppfostran, hvad rätt är, utan att någonsin sätta lagens eller det sedvanligas behörighet i fråga. Men den, som en gång kommit till fordran på eget afgörande i vetandet, han fordrar detta afgörande äfven i handlingen; och tviflet på det beståendes rättmätighet är samma vetandets ståndpunkt, som tviflet på traditionens sanning. Att quäva detta anspråk leder i handling till samma resultat, som i vetande, leder icke till sedlighet. Laglydnaden blir då hos menniskan en följd af fruktan eller liknöjdhet, och hon sätter sig utan betänklighet öfver lagen,

der det kan ske utan fara, eller der det egna intresset besegrar liknöjdheten. Hvertill detta skall leda hos studenten, som är kallad till vårdare af alla samhällets angelägenheter, är icke svårt att inse. Har han icke tillkämpat sig en fast öfvertygelse om det beståendes förnuftighet, med hvilken omsorg skall han då vårda dess bestånd? Men, för att vara öfvertygelse, måste denna insigt bero af hans egen fria pröfning, och hans anspråk på en sådan pröfning måste derföre godkännas.

I familjen och scholan utgör kärleken och vördnaden för föräldrar och lärare det band, som binder barnet vid dess pligter; och, då det söker afkasta sig detta band, återföres det till sin pligt af tvånget. Men hos studenten kan *icke* denna tillgifvenhet för läraren förutsättas, ty hans anspråk på egen pröfning i vetandet tillerkänner icke ens läraren någon ofelbarhet. Tvånget blir också derföre här ett blott förtryck, som väcker harm och uppretar, icke en kärlekens aga. Den borgerliga lagen är väl äfven för studenten en tvingande magt; men han erkänner den, emedan den är *lika* tvingande för *alla*. Men allt tvång, hvilket gäller honom ensam, måste han betrakta som ett band på sin frihet. Må man uppmärksamt följa verkningarne af tvingande åtgärder från universitets-styrelsernas sida, och man skall finna, att de af studenten betraktas snart sagdt såsom ett öppet våld och *aldrig* leda till förbättring. Eller hvem, som bivistat ett universitet, har icke sett hela massan af ynglingar vid sådana åtgärder försättas i eld och låga? De böra derföre aldrig användas, då icke den felandes lastbarhet är stor nog, att från honom afvända hans kamraters sinnen, ty dessas ogillande är vanligen äfven för den felande det högsta beviset på hans felaktighet.

Det kan nu icke vara min afsigt, att yrka på upphäfvandet af all controll öfver studentens uppförande som sådan. Långt derifrån erkänner jag densamma i synnerhet nödig vid den tidpunkt af lifvet, uti hvilken han vanligen befinner sig. Ty ett tygellöst lif då skulle upphäfva all möjlighet till den bildning, som vid universi-

tetet bör åstadkommas. Jag erkänner också, att, för det närvarande, studenternas seder, ehuru mer bildade än oftast deras föregångares, likväl stundom visa en råhet, som icke träffas hos bildade ynglingar utom universitetet. Men ännu farligare än detta, emedan det endast undantagsvis framträder, är, der denna sed inträngt, i min tanka det alldagliga och regelrätta lifvet vid korten och glasen. Ty detta är förenadt med en ålderdom i sinnet, som vittnar om dess nära sammanhang med den åsigt af akademiska bildningen, som låter denna bestå uti inhemtandet af bestämda pensa och i bestämda förhör, genom hvilka ynglingen bör hasta till ämbetsmannas banan. Skäl förefinnas derföre allt nog till en omsorgsfull disciplin för den studerande ungdomen; och jag har endast önskat visa, huru den bör utöfvas, för att leda till ändamålet.

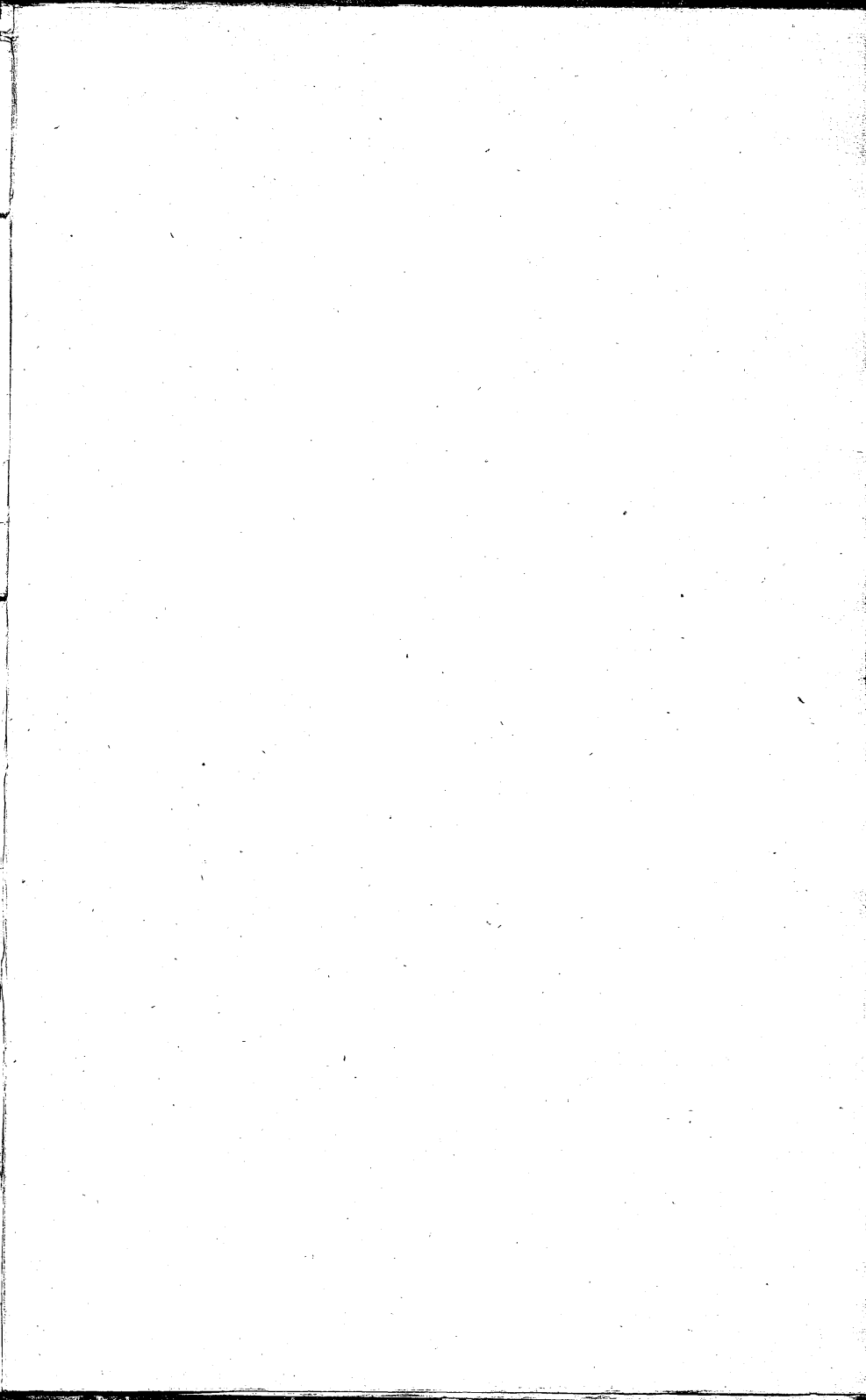
I min tanka, bör den akademiska disciplinen utöfvas af studenterna sjelfva. En sådan åsigt gynnas i många hänseenden af de studerandes nu bestående indelning i landsmanskaper, samt af de för dessa gällande föreskrifter och det i dem sedvanliga. Men jag måste äfven bekänna, att detta universitetets communalväsende icke eger den grad af utbildning och det anseende, det borde. Mina åsikter i detta hänseende kunna derföre till en del betraktas såsom önskningsar för en reform i det bestående. Jag lemnar derhän frågan om företrädet imellan en allmän studentförening och landsmanskaperna, emedan båda, behörigen inrättade, kunna vara lika verksamma för ändamålet, och öfvergår till en framställning af skälen för den nyss yttrade åsikten.

Det förnämsta skälet är: *att sålunda i sjelfva disciplinen för studenten sjelfmedvetandets rätt icke kränkes.* Han har anspråk på att bestämma öfver sina handlingar; men den disciplin, han underkastar sig, är i förslaget fall beroende af hans eget bestämmande. Hans röst gäller, både uti bestämmandet af hvad som bör anses felaktigt, och uti afgörandet öfver den tillrätta-

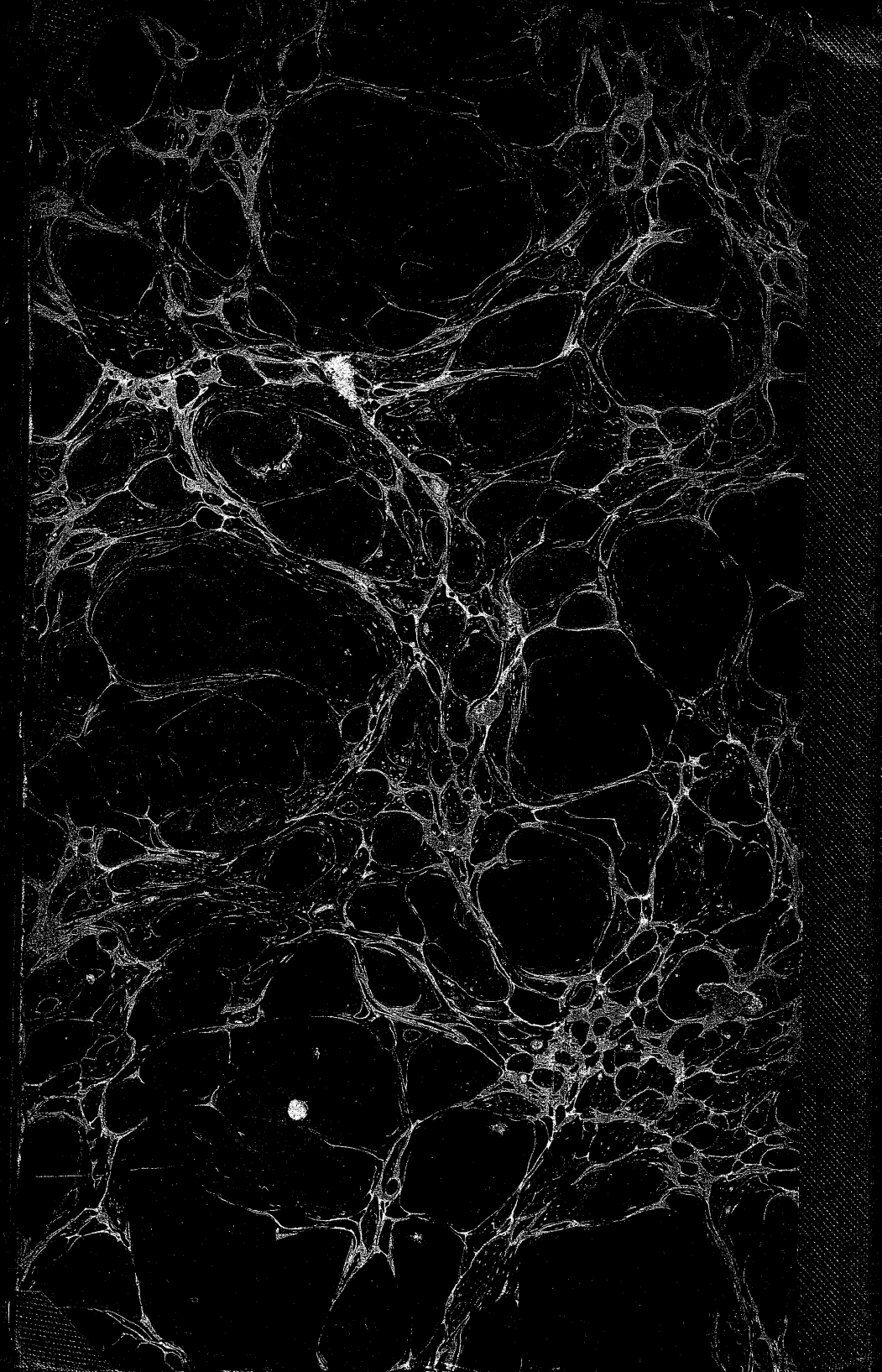
visning, hvarje felaktighet förtjenar. Och, då han sjelf blir föremål för anmärkning, är han det till följe af en afvikelse från den ordning, han sjelf utstakat. Sålunda är en dylik institution, långt ifrån att vara ett band på hans fria afgörande, tvärtom, ett förverkligande af detsamma, ehuru icke såsom stundens nyck, utan såsom ett af öfverläggning beroende, bestående beslut. Men *de facto* har han sålunda gjort sin frihet förnuftig, emedan den öfverensstämmer med en allmän villja, och han har i denna öfverensstämmelse ett medvetande af sin sedlighet. Han har derigenom sitt anspråk på afgörande äfven sålunda erkänt, att han eger rättighet att bestämma öfver andras gerningar, icke blott sina egna. — Endast i korthet villja vi uppräknå några ytterligare skäl. Sådana äro: att studenten inom en sådan förening får en bestämd spher för den verksamhetslust, hvaraf han drifves; att detta åstadkommer en mångfaldig beröring studenterna imellan och mångfaldiga discussioner uti ämnen, hvilka inom samhället återkomma, och hvilka han redan på praktisk väg blifvit tvungen att för sig utreda; att hvarje medlem af föreningen icke blott delar den ära, föreningen genom sina medlemmars företräden i vetande och sedlighet vinner, utan äfven sjelf kan göra sitt anseende gällande inom föreningen; att han på samma sätt å andra sidan lär sig att subordinera sin villja under den allmänna villjan o. s. v. Att en sådan förening mellan universitetets medlemmar verkligen skulle kunna upprätthålla flit och ett godt uppförande, är säkert. Ty man skulle både mer frukta för dess dom och tillika vara öfvertygad om dennas rättmätighet. Genom directa råd och uppmuntringar till föreningen samt genom inverkan på enskilda bland dess medlemmar, borde lärarne befordra och leda föreningens beslut samt sålunda bidraga till uppfyllandet af dess ändamål. Det anförda må vara tillräckligt att visa, det min åsigt af disciplinen inom universitetet både står i noga öfverensstämmelse med den akademiska bildningen i all-

mänhet, samt att den ingalunda afser att befordra sjelfsvåld och godtycke.

Jag har intet vidare att tillägga till det i korthet anförda, ehuru ämnet är af natur, att kunna dermed fylla mångfaldiga ark. Men det har endast varit min afsigt, att visa de hufvudsakligaste momenter, på hvilka universitetets räddning ur dess närvarande belägenhet af en schola beror. Det blir för läsaren lätt att inse, det min framställning icke innehåller något väsendiligen nytt. Det har icke heller varit fråga om att framkomma med nya projecter, utan att inse det förnuftiga i det bestående och för handen varande. Träffar icke min föreställning om universitetets närvarande förfall och om dess egenskap af schola, så mycket bättre. Då behöfvas inga botemedel. Träffar den åter, så är det orätt att deröfver vredgas. Ty då behöfvas botemedel, och dessa kunna finnas endast derigenom, att bristerna påpekas och uttalas. Att jag icke sökt dessa botemedel uti förslag till förändringar i universitetets stadganden, har i det föregående sin förklaring. Jag har dermed icke nekat, att ju förändringar af behofvet kunna vara påkallade. Men, äfven såsom sakerna nu stå, kan mycket göras, om blott en god yillja finnes. För verkliggörandet af hvad här, i afseende på undervisning och disciplin, blifvit föreslaget, i hela dess omfång, skulle fordras en öfverenskommelse mellan alla lärarne vid ett universitet och ett gemensamt beslut. Men detta är kanske en fordran, öfver hvad som bör fordras. Det är därför redan mycket vunnet, om en eller annan universitetslärare söker motarbete universitetets nedsättande till en blott schola och i det akademiska studium ingjuta en lefvande anda. Ty deras bemödande skall icke blifva utan frukt, utan de skola uppamma en ny generation, som ersätter de nuvarande lexläsarne, både *docentes* och *discentes*.

✓ 20

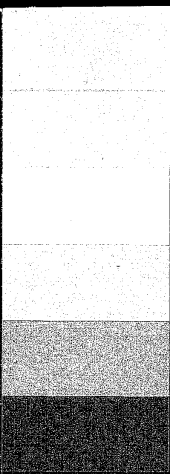

Grauskala #13

M

B.I.G.

Farbkarte #13

B.I.G.

